УДК 334.72:338.47

Ю.О. Жаданова, Н.П. Спильна, І.В. Яцкевич

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СФЕРИ: МІЖНАРОДНИЙ ОГЛЯД

У статті досліджено тенденції розвитку телекомунікаційної сфери в деяких країнах СНД – загальної кількості операторів зв'язку, рухомого зв'язку, супутникового зв'язку, фіксованого зв'язку. Визначено подальші тенденції їхнього розвитку в умовах нестабільності.

Ключові слова: *абонент, країни СНД, мобільний зв'язок, телекомунікаційна сфера, рухомий зв'язок, супутниковий зв'язок, фіксований зв'язок.*

В статье исследуются тенденции развития телекоммуникационной сферы в некоторых странах СНГ − общего количества операторов связи, мобильной связи, спутниковой связи, фиксированной связи. Определены дальнейшие тенденции их развития в условиях нестабильности.

Ключевые слова: *абонент, страны СНГ, мобильная связь, телекоммуникационная сфера, мобильная связь, спутниковая связь, фиксированная связь.*

Telecommunications sector is a connecting link as industrial areas, services and consumers and various geographically disparate parts of the country and economic centers. By stimulating human communication through communication, modern means of communications are essential for social cohesion and cultural development of all countries.

*Changes in socio-*economic situation, *caused by political and economic transformations in different countries, influenced the strategic direction of the formation and development of telecommunica tions sector. In the field of communications and consumer market affected by a number of financial, technological and structural factors that contributed to entrepreneurs Telecommunication view the plans, projections, rethink the situation, develop new approaches to activities and introduce new criteria for determining the effectiveness of their of development.*

This article investigates trends in the telecommunications sector in some countries of the CIS - the total number of service providers, mobile communications, satellite communications, fixed communications.

The study of economic development of the CIS permits highlight the negative impacts on the development of telecommunication sector.

Promising area of orations and development of telecommunication sector in the CIS are coordinated systems development and communication of.

Authors determined that the regional space of the CIS countries has great potential for the communications sector through the development of effective control actions to address regional disparities and improve national and regional strategies of telecommunications sector through inter-regional cooperation and further integration of CIS countries in the global information society.

Keywords: *subscriber, the CIS countries, mobile communications, telecommunications field, mobile communication, satellite communications, fixed connection.*

© Жаданова Ю.О., Спильна Н.П., Яцкевич І.В. , 2012

Постановка проблеми. Телекомунікаційна сфера є з'єднувальною ланкою як промислової сфери, сфери послуг і споживачів, так і різних географічно розрізнених частин країни та економічних центрів. Стимулюючи людське спілкування за допомогою зв'язку, сучасні засоби телекомунікацій стають необхідною умовою для соціальної згуртованості та культурного розвитку всіх країн.

Зміни соціально-економічного становища, які обумовлені політичними й економічними перетвореннями в різних країнах світу, вплинули на стратегічний напрямок формування та

розвиток операторів телекомунікаційної сфери. На галузь зв'язку і на споживчий ринок вплинула низка фінансових, технологічних та структурних факторів, які сприяли суб'єктам підприємницької діяльності телекомунікаційної сфери переглядати свої плани, прогнози, переосмислювати ситуацію, розробляти нові підходи зі здійснення діяльності та впроваджувати нові критерії для визначення ефективності їхнього розвитку.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Не зважаючи на оптимістичні прогнози аналітиків та таких вчених економістів, як В.Г. Бондаренко, В.М. Гранатуров, В.О. Гребенніков та ін. [1-5] щодо перспективного розвитку телекомунікаційної сфери у зв'язку зі швидкими темпами її розвитку та її захищеності порівняно з іншими галузями, уникнути впливу макроекономічних тенденцій неможливо.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку телекомунікаційної сфери в деяких країнах СНД та визначення подальших тенденцій їхнього розвитку в умовах нестабільності.

Основний матеріал дослідження. За 2009-2010 рр. відбулось загальне зростання кількості операторів зв'язку в таких країнах, як Білорусь та Україна, проте в Росії – становище залишилось незмінним, із них кількість операторів телекомунікаційної сфери зросло в Білорусії (26 од.), Росії (4 од.) та Україні (478 од.), рис. 1. В Молдові та в Киргизстані відбулось зменшення кількості операторів телекомунікаційної сфери на 234 од. та на 5 од.

Дане зростання кількості операторів відбулось за рахунок зростання операторів стільникового рухомого зв'язку в Росії на 14 од. й склали у 2010 р. – 364 од. та Інтернет-провайдерів у Білорусії на 17 од. й склали у 2010 р. – 237 од. (табл.) В інших країнах відбулось незначне коливання операторів телекомунікаційної сфери за рахунок насичення ринку відповідними послугами.

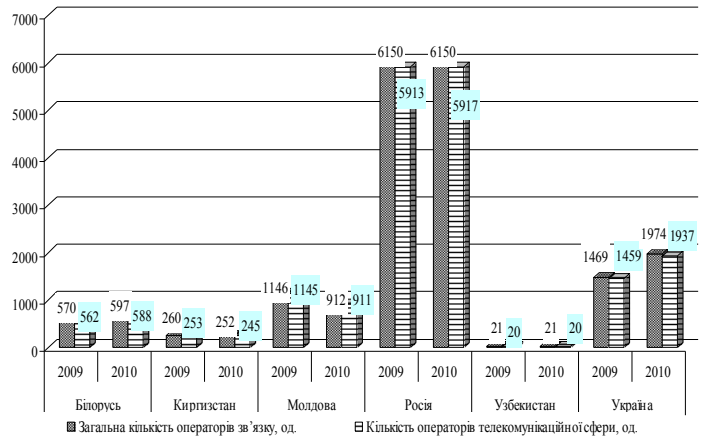

Рис. 1. Кількість операторів зв'язку в країнах СНД за 2009-2010 рр.

У Білорусії та Молдові відбулось зростання кількості основних телефонних апаратів фіксованого телефонного зв'язку (без таксофонів) на 3,64 % та на 1,97 %, рис. 2. Проте відбулось значне зменшення кількості основних телефонних апаратів фіксованого телефонного зв'язку (без таксофонів) у Киргизстані (2,14 %), Російській Федерації (0,93 %), Узбекистані (0,21 %) та в Україні (0,63 %) за рахунок зменшення їхньої кількості у сільській місцевості. Це зменшення кількості телефонних апаратів фіксованого телефонного зв'язку у сільській місцевості пов'яза-но зі значними поточними витратам з їхнього обслуговування, фізичного та морального зносу обладнання та великим відсотками амортизаційних відшкодувань.

Таблиця 1

Мережа операторів зв'язку в країнах СНД за 2009-2010 рр.

	Білорусь		Киргизстан		Молдова		Росія		Узбекистан		Україна	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Кількість операторів стільникового рухомого зв'язку, од.	4	4	9	8	4	3	350	364	5	5	5	4
Кількість Інтернет-провайдерів, од.	220	237	66	65	50	54	-	-	958	933	595	517
Кількість операторів IP-телефонії, од.	1	2	25	23	9	9	-	-	1	1	17	-

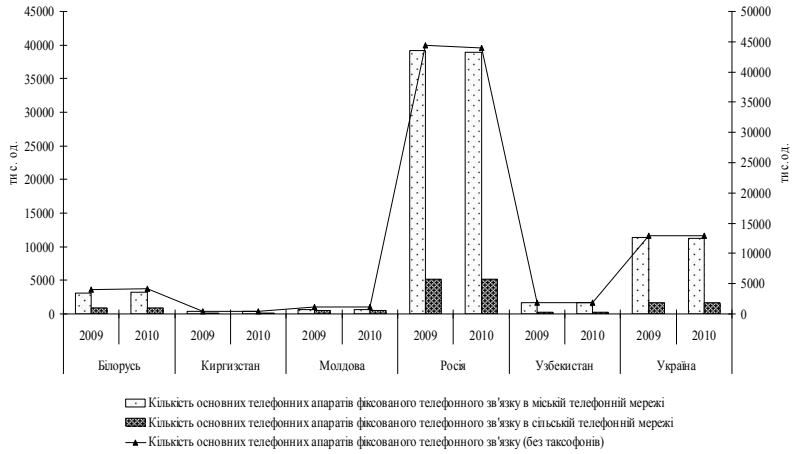

Рис. 2. Кількість основних телефонних апаратів фіксованого телефонного зв'язку (без таксофонів) у країнах СНД за 2009-2010 рр.

В усіх країнах СНД, крім Молдови, за 2009-2010 рр. відбулось зменшення кількості таксофонів, рис. 3. Так, у Білорусії на – 855 од., в Киргизстані – 99 од., Росії – 4560 од., Узбекистані – 820 од., а в Україні – 3685 од. за рахунок розвитку фіксованого та рухомого зв’язку.

У Молдові відбулось зростання кількості таксофонів у мережі загального використання на 2 од. за рахунок зростання кількості таксофонних апаратів у сільській місцевості (на 27 од. або на 60 %).

За 2009-2010 рр. відбулось зростання кількості основних телефонних апаратів, включаючи таксофони, на мережах зв’язку загального користування у Білорусії та Молдові на 125 тис. шт. та на 13,6 тис. шт., рис. 4.

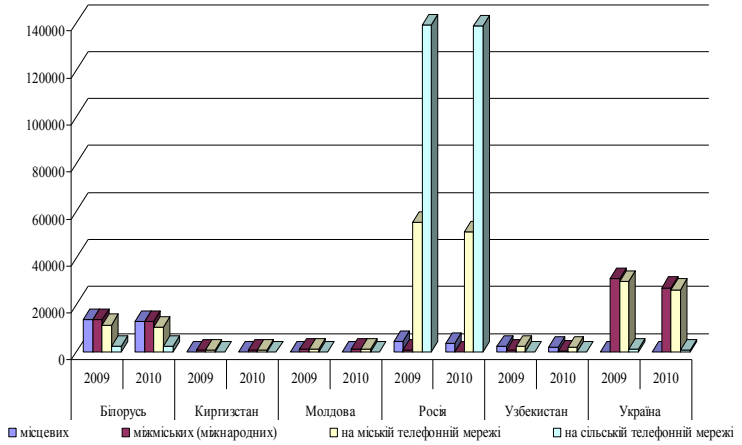

Рис. 3. Кількість таксофонів на мережі загального користування в країнах СНД за 2009-2010 рр.

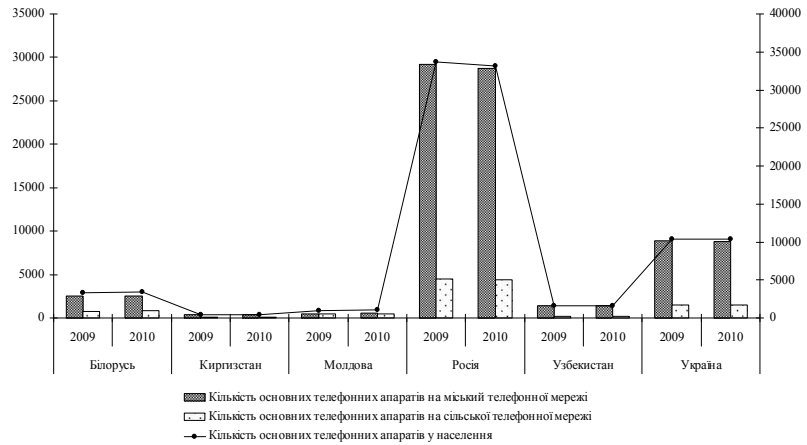

Рис. 4. Кількість основних телефонних апаратів, включаючи таксофони на мережах зв'язку загального користування в країнах СНД за 2009-2010 рр.

Проте в інших країнах СНД відбулось значне зменшення кількості основних телефонних апаратів за рахунок зменшення їхньої кількості у сільській місцевості. Так, найвагоміше зменшення відбулось у Росії на 504,9 тис. шт., Україні – 33,7 тис. шт., Киргизстані – 11,6 тис. шт., а в Узбекистані – 8,6 тис. шт.

Подальші тенденції розвитку фіксованого зв'язку для країн СНД призведуть до суттєвого зменшення попиту, здебільшого в корпоративному сегменті. Проте можна прогнозувати відносну стабільність сегмента фіксованого зв'язку в цілому. Масова міграція корпоративних клієнтів, їх бажання скоротити витрати сприяють формуванню нових можливостей через активне впровадження фіксованого зв'язку в населення. Населення не стане відмовлятися від фіксованого телефону, за таких причин, як, по-перше, в період соціально-економічної нестабільності − відіграє роль «якоря», а по-друге, – тарифи на традиційний фіксований зв'язок регулюються державою.

В Україні за 2009-2010 р. відбулось зменшення кількості абонентів мережі стільникового зв'язку на 31014 тис. та цифрового зв'язку на 1014,05 тис., що пов'язане з насиченістю ринку та зменшенням кількості операторів (на 1 од., табл.1). Кількість абонентів мережі стільникового зв'язку та цифрового зв'язку в країнах СНД зростає однаково, це пов'язане з тим, що ці послуги надають ті ж самі оператори, рис. 5. Так, в Білорусії кількість абонентів рухомого зв'язку зросло на 646,7 тис., Киргизстані – 788,4 тис., Молдові – 380,3 тис., Російській Федерації – 7189,7 тис., а в Узбекистані – на 5921,7 тис. Стрімке зростання використання рухомого зв'язку сприяло збільшенню передач даних через їхній зв'язок у Білорусії – 752,3 тис., Молдові – 368 тис. та в Узбекистані – 2168,2 тис.

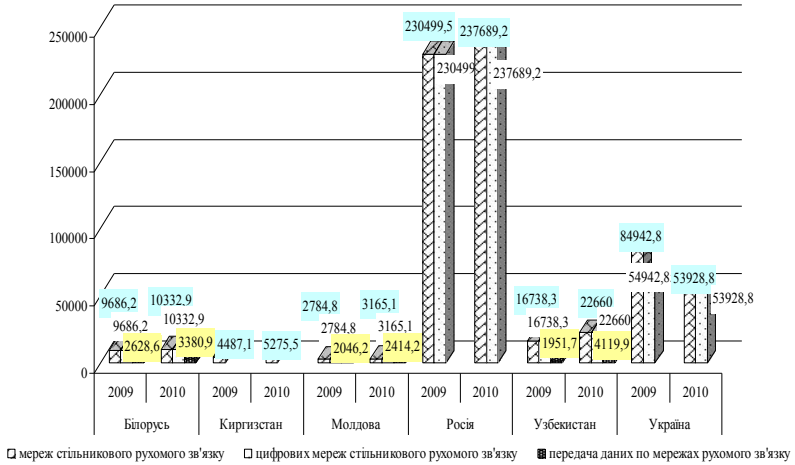

Рис. 5. Кількість абонентів рухомого зв'язку в країнах СНД за 2009-2010 рр.

Серед подальшого розвитку тенденцій мобільного зв'язку можна відзначити:

– зміну структури доходів основних великих операторів, скорочення частки міжнародного та національного роумінгу у сегменті населення (пропорційно падінню туристичного потоку) і в корпоративному сегменті (через зменшення ділової активності та скорочення витрат на телекомунікаційні послуги серед підприємств);

– у великих містах «мільйонниках» можливі лише незначні зміни поведінки абонентів;

– побоювання з приводу зниження абонентами рівня споживання послуг у період кризи будуть особливо гострими для невеликих регіонів і міст, де знаходяться містоутворюючі підприємства. У них буде спостерігатися значне збільшення соціальної нестабільності через збільшення рівня безробіття, банкрутство та ліквідацію великих підприємств.

Тенденції розвитку супутникового зв’язку в країнах СНД за 2009-2010 рр. характеризується стабільністю, що пов’язані зі стабільним попитом на послуги телевізійного мовлення, рис. 6.

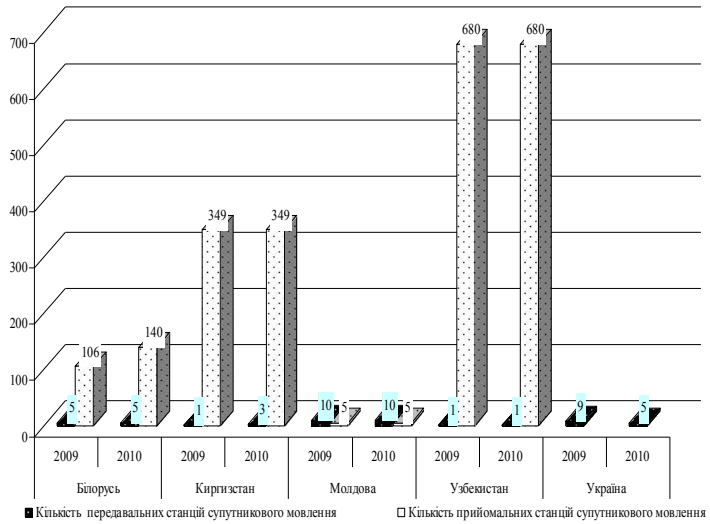

Рис. 6. Супутниковий зв’язок у країнах СНД за 2009-2010 рр.

Дослідження економічного стану розвитку країн СНД дозволяє виділити наступні фактори впливу на розвиток телекомунікаційної сфери:

– зниження платоспроможності населення, внаслідок чого споживачі переглянуть свої витрати на телекомунікаційні послуги у бік зниження;

– скорочення попиту з боку корпоративного сегмента;

– скорочення можливостей зовнішнього фінансування (недостача оборотних коштів і продовження кризи ліквідності різко знижує можливості підприємств з рефінансування короткострокових заборгованостей);

– погіршення фінансового стану операторів внаслідок кризи ліквідності, посилення банками умов кредитування, зростання обмежень щодо залучення короткострокових кредитів на поповнення оборотних коштів і поточну операційну діяльність;

– скорочення операторами планованих капітальних витрат на розвиток мереж та діяльність операторів, що сповільнить розвиток галузі в цілому, особливо впровадження нових технологій, що виплине на ефективність діяльності операторів та якість послуг;

– девальвація грошових коштів.

Проте слід зазначити, що ступінь впливу зазначених факторів на сегменти телекомунікаційної сфери та окремих операторів можуть сильно варіюватися. Наприклад, зниження курсу національної валюти не критичне для регіональних операторів, в яких, за деякими оцінками, не більше 30 % боргового навантаження номіновано у валюті. При цьому девальвація може сильно вплинути на рентабельність мобільних операторів (в яких частка боргу у валюті вище), на погіршення показників звітності по стандартах GAAP і, як наслідок, на їхню капіталізацію і, як наслідок, на зниження темпів розвитку мереж. При цьому, заморожування зарплат і зменшення кількості персоналу в операторів призведе до зменшення та уповільнення зростання таких статей витрат, як, наприклад, реклама, зниження загальних витрат операторів, що дозволяє зберегти прибутковість навіть при уповільненні темпів зростання доходів.

Перспективним напрямом формування та розвитку телекомунікаційної сфери в країнах СНД є узгоджений розвиток систем і засобів зв'язку країн за наступними напрямами:

– розвиток і взаємодія мереж нового покоління;

– перехід на якісно нові послуги, включаючи принципи і механізми впровадження універсальних послуг на інтелектуальних і цифрових мережах зв'язку;

– побудова телекомунікаційних мереж на системах наступних поколінь;

– конвергенція телекомунікаційних мереж, які поєднують в собі об'єднання мови та даних, провідного та бездротового зв'язку.

Висновки. Незважаючи на деякі труднощі, викликані глобальною фінансовою кризою, телекомунікаційна сфера в усіх державах країн СНД за останні роки продовжує динамічно розвиватися. Так, тенденції розвитку телекомунікаційної сфери за 2009-2010 рр. країн СНД характеризуються високою швидкістю зростання обсягів споживання послуг, структурними зрушеннями на територіальному просторі, регіональною експансією українських і європейських операторів на регіональні ринки з подальшими злиттям й поглинанням. Як наслідок, частка доходів галузі у структурі ВВП держав країн СНД з року в рік неухильно збільшується [4, 5].

Завдяки своїй специфіці телекомунікаційна сфера відносно добре захищена від негативного впливу кон'юнктури, що дає їй реальний шанс посилити свою вагу в економіці, роблячи її найбільш привабливою для потенційних інвесторів на середньострокову перспективу.

Необхідно відзначити, що регіональний простір країн СНД має значний потенціал розвитку телекомунікаційної сфери за рахунок вироблення ефективних керуючих впливів по усуненню регіональних диспропорцій і підвищенню ефективності національних і регіональних стратегій з телекомунікації сфери через міжрегіональному взаємодії та подальшу інтеграцію країн СНД у світове інформаційне суспільство.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бондаренко В.Г. Сучасні і майбутні інфокомунікаційні технології України: Навч. посібн. [для студентів вищих навчальних закладів за напрямом «Телекомунікації»] / В.Г. Бондаренко, В.О. Гребенніков. – К.: Радіоаматор, 2004. – 160 с.*

2. *Гранатуров В.М. Управління послугами зв'язку: Навч. посібник / В.М. Гранатуров, І.В. Литовченко. – К.: Освіта України, 2010. – 254 с.*
3. *Мониторинг телекоммуникационного рынка Украины / Ситуационный анализ. − № 33. – К.: ПР-Агентство IT-PRO, 2010. – 56 с.*
4. *Стан і розвиток зв'язку в Україні за 2010 рік / Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Державний комітет статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.*
5. *Статистический сборник о деятельности администрации связи и информации за 2010 год [Электронный ресурс]. – Региональное содружество в области связи. – Режим доступа: http://www.rcc.org.ru.*

Стаття надійшла до редакції 03.05.2012

Рецензенти:

– доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка підприємства та корпоративного управління» Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова **В.М. Орлов;**

– кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної та фінансової політики Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України **О.В. Голинська.**